

653/13

2

1968. május 24. szerda

NAPLO

Tablóügyben...

Ma már nem a fecskék, hanem az üzletek kirakataiban megjelenő érettségi tablók jelzik legpontosabban, hogy megérkezett, itt van a tavasz. Egy ilyen nagy diákvárosban, mint Pécs, különösen nagy érdeklődés kíséri az évről évre megismétlődő „tablóvirágzást”. Az öregek és korosabbak azért állnak meg hosszú percekre egy-egy fiatal szép tabló előtt, mert jól esik a visszaemlékezés. A tablók viruló látványa önkéntelenül is a túnt fiatalság később mindig szép emlékeit varázsolja a szemlélő elé az érettségi, az „életbe lépés” izgalmas hangulatát, és mindenki úgy érzi, hogy egy percre újra fiatal.

Nem vitás, hogy az idejű „tablótermés” minden szempontból megfelelt a várakozásnak. Pécsért rengeteg iskola van, fél nap kell, mire valamennyi tablót felfedezi és végignézi az ember. Korábban sokkal egyszerűbben ment a dolog, mert a tablók általában egyforma módszerrel készültek. Először elkészítették a képeket, aztán a téglalap alakú kartonra ráragasztották az illető osztály tanárainak és diákjainak képeit. A képek alá nap kell, mire egészét üveg alá, keretbe tették és kiállították valamelyik kirakatba.

Ez így volt, — sok évtizeden át, — de hát ami tegnap jó volt, az nem biztos, hogy ma is jó... Hogy mennyire nem biztos, azt meglepő szemléletességgel mutatják az idejű érettségi tablók. Hol vannak már a hajdani könyven felismerhető szabályos paralelogrammatikus megoldások. Az ötszögek, ferde és még ferdebb vonalakból összekomponált valamidok, tojásalakú, hegycsúcsminta-zatú, fizirozott megoldású, ragasztott, kasírozott és hegesztett „modernoidok” látán csak megilletődött csodálkozással adózhatunk érettségiző fiataljaink dús fantáziája és nevelők türelmes igénytelensége előtt. Végtére is ha színpadon, iródalomban, képzőművészetben úgy és akkor bonthatják a formát, amikor akarják, miért ne bonthatnák a „tablószatban” is? Az újszerű, —

Rippl-Rónai József születésének 100. évfordulójára

Személyesen nem ismertem a Mestert. Amikor 1927 őszén a Kaposvár melletti Róma-villában meghalt, még a legfiatalabb korosztályhoz tartoztam. De, hogy az elmúlt évben egy Somogy megyei rádióösszeállítás kapcsán eljutottam a Róma-hegyi Rippl-Rónai villába, és alkalmam volt beszélni azokkal, akiknek személyes emlékezetében még elevenen él a Mester, szinte kitapintható emberközelbe kerültem Rippl-Rónai Józsefhez. Születésének 100. évfordulóján, úgy érzem, el kell mondanom élményeimet és emlékeimet.

A Róma-villa, — mely nevét állítólag onnan kapta, hogy hét út vezetett fel hozzá, mint ahogy a közmondás szerint minden út Rómába vezet — Kaposvártól félórányira, egy dombon áll. Kellner Béla, a Somogy megyei könyvtár igazgatója volt kísérelm és útmutatóm, de előtte már hallottam Takáts Gyula költőnek emlékeztetését Rippl-Rónairól és a Róma-villáról.

— Csak meghatott emlékezéssel tudok szólni e költői helyről, ahová a Kaposon túl, a volt Csalogány-csárdánál vezet fel az út. Igen emlékezetes nekem ez a magas, löszfalú hordóút. Akkortájt már jól tudtam, ki ő. Magam kréta, víz és olajfestékek lázas spektrumában láttam csak. Minden időmet festéssel töltöttem. Tehát ezen az úton mentem kenderhevederrel összehajtott „műveim” tömegével bemutatkozóra Rippl-Rónai Józsefhez. Nyári ebéd után volt. Akkor találkoztam személyesen először vele a vincellérházból átalakított műtermében. Felkelt a diványról, kényelmesen asztalhoz ült és minden képemet nagy türelemmel végigdünyögte, pedig volt vagy 200 darab és én gyerek voltam még. Ha visszaidézem ezt a délutánt, s a későbbi, egy zsenge szív emlékeit Rónairól, azt kell mondanom, hogy elsősorban a művész és környezetének, az embernek és a tárgyakkal egybeolvadó, mindenben jelenvaló harmóniája, a boldog életstílus sugárzása ragadott meg.

E személyes élményből fakadó szavak, beszélgetéseim az odavalósiakkal és főleg a Róma-villában tett látogatásom

eredményeképp teljes egészében előttem állt egy hatalmas életút, mely Kaposvárott indult el száz esztendővel ezelőtt, 1861. május 24-én. Alig húsz éves, mikor a müncheni festőakadémia növendéke, aztán Párizs következik, az új, izgató centrum, ahol néhány évet Munkácsy Mihály mellett tölt, majd megnősül: feleségül veszi Lazarine Baudriont, akit mindig nagy szeretettel emleget és „élete jobbik felének” nevez. Aztán ismeretség az új festészeti irányzat ifjú „prófétái”-val: Serusier-rel, Denis-sel, Vuillard-dal és mindenekelőtt Gauguin-nel. Időnként hazalátogat Kaposvárra, egy ízben — 1897-ben Pécsért Zsolnayval tárgyal, és kerámiát gyárt. Tekintélyes itthoni megbízatásai megérlelik benne a századfordulón azt az elhatározást, hogy végképp hazaköltözik. Az itthoni nagyközönség és a sajtó eleinte értetlenül áll műveivel szemben, nem értik meg a forradalmian modern festői nyelvet. De ő fáradhatatlanul új rohamra készül — és mintha a siker is kezdene reá mosolyogni. Budapesti, árveréssel egybekötött kiállításának sikere példátlan; valamennyi képe elkelt. Negyven ezer korona bevételről tétogtak. A művész büszkén tér vissza Kaposvárra és ugyanabban az évben vásárolja meg a Róma-villát.

Jártuk a parkot, melynek fehérekérgű nyírfaút ő ültette, éppúgy, mint a fanyar bort csorgató szőlőtökeket. Megcsodáltam a park Itáliából hozott antik szobrait, és a ház későbbi kedves barátjának, a félszerben mintázgató Medgyessy Ferencnek faragványait. Megtudtam, hogy kedvenc virágai a ciniák és a szalviák voltak, tartott rosszul tejele, de festői szépségű tekeneket, méhest, csacsifogatot.

És megtekintettem a vincellérházból átalakított egykori műtermet is. A festőállványon befejezetlen festmény: mely Rippl-Rónai egyetlen közvetlen tanítványának, Martyn Ferencnek műve, aki több, mint húsz évet töltött egy fődél alatt Rippl-Rónaival. Vajon milyennek látta ő a Mestert? — Valamivel magasabb volt a jó közepesnél — emlékezett

vissza Martyn Ferenc. — Jól megépített, erős csontszerkezetű, mutatós ember volt. Erős szálú, gesztenyebarna haja volt, egészében véve enyhén kreol jelenség, amit még fokozott szemének meleg, aranybarna színe. Választékosan öltözött, legszívesebben a „berét”-t, ezt a csaknem fekete francia fejrevalót viselte. Ez az öszülő, „berét”-s, barnabőrű ember, vállán nagy fekete köpennyel, lassan, hosszú és puha lépésekkel járt. Baljában magasán mellére fogta botját: botot tartó keze, azon egy vídám kék gyűrű és kabátja külső zsebéből kihajló fehér zsebkendő: — ez maga Rippl-Rónai kép volt, a kaposvári interőrök szimbolikus testvére.

A műterem asztalán három évtizedes érintetlenségben megmegtalálhatók a Mester varázslatos színeket teremtő pasztellkretái. És teljes épségben láthattam viszont az ódon épületben a festményekről jól ismert bútorokat. Ez itt „Öreg anyám” barna támlásszéke, amott az „Édes jó anyám betegesen” gömbölyű hátú ágya, a „Karácsony” szekretere. „Mikor az ember visszaemlékezéseiből él” dobozos kistükre. Jölesett megpihenni a „Piacsek bácsi a babákkal” zöldhuzatos fotólyeiben, és óvatos áhitattal megszólaltattam az „Öregúr és a mandolinos hölgy” hangszert.

Mert a halás utód kegyeletével gazdossa a ház jelenlegi gazdája, Martyn Róbert, professzor az öreg falakat, melyek között megfordult Ady Endre, Móricz Zsigmond és sok-sok nagy barát.

Amikor kiléptem a kapunál őrt álló két szálfenyő között a város feletti tájba, egy vers néhány sora muzsikált fülemben, melyet Babits Mihály, a költő jóbarát vetett papírra „A festő halála” című versében:

Új világ, magyar és méla, s mégis csupa chic s finom, mely mint kővér somogyi kertből egy kecses, halk lilium, szakadt ki bozót szemöldökös és paraszt pilláid megül.

Dr. Nádor Tamás